

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: **13. новембар 2015. године**

Предмети бр: **58/09, 59/09, 60/09, 61/09, 62/09, 215/09 и 217/09**

Жаклина МИШЉЕН, Плана ФОЛИЋ, Слађана ФОЛИЋ, Саво ФОЛИЋ, Слободанка ФОЛИЋ, Видна ЈЕВРИЋ и Жарко ФОЛИЋ

против

УНМИК

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 13. новембра 2015. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ
Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалбе гђе Жаклине Мишљен (предмет бр. 58/09), гђе Плане Фолић (предмет бр. 59/09), гђе Слађане Фолић (предмет бр. 60/09), г. Сава Фолића (предмет бр. 61/09), гђе Слободанке Фолић (предмет бр. 62/09) и г. Жарка Фолића (предмет бр. 217/09) уложене су 15. априла 2009. године и уписане су 30. априла 2009. године. Жалба гђе

Видне Јеврић (предмет бр. 215/09) уложена је 1. априла 2009. године и уписана је 30. априла 2009. године.

2. Дана 12. септембра 2009. године, Комисија је одлучила да споји предмете бр. 59/09, 60/09, 61/09 и 62/09 сходно правилу 20 Пословника Комисије.
3. Дана 24. октобра 2009. године, Комисија је одлучила да споји предмет бр. 58/09 са већ спојеним предметима бр. 59/09, 60/09, 61/09 и 62/09 сходно правилу 20 Пословника Комисије.
4. Дана 23. децембра 2009. године, Комисија је затражила додатне информације од жалилаца у предметима бр. 215/09 и 217/09. Није добијен никакав одговор.
5. Дана 10. марта 2010. године, Комисија је затражила додатне информације од жалилаца у предметима бр. 58/09, 59/09, 60/09, 61/09 и 62/09. Међутим, није добијен никакав одговор.
6. Дана 9. августа 2010. године, Комисија је одлучила да споји предмете бр. 215/09 и 217/09 са већ спојеним предметима бр. 59/09, 60/09, 61/09 и 62/09 сходно правилу 20 Пословника Комисије.
7. Дана 6. октобра 2010. године, Комисија је поновила свој захтев за додатне информације жалиоцима у вези са предметима бр. 59/09, 60/09, 61/09, 62/09, 215/09 и 217/09. Није добијен никакав одговор.
8. Дана 2. децембра 2011. године, Комисија је проследила предмете Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС) ¹ како би добила примедбе УНМИК-а на прихватљивост жалби.
9. Дана 7. децембра 2011. године, Комисија је поново упутила свим жалиоцима захтев за додатне информације.
10. Дана 17. фебруара 2012. године, СПГС је доставио примедбе УНМИК-а на прихватљивост жалби.
11. Дана 1. марта 2012, гђа Плана Фолић, жалилац у предмету бр. 59/09, доставила је одговор Комисији, у своје име и у име осталих жалилаца.
12. Дана 10. маја 2012. године, Комисија је прогласила жалбе прихватљивим.
13. Дана 15. маја 2012. године, Комисија је СПГС-у проследила своју одлуку о прихватљивости и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалби.
14. Дана 20. јула 2015. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор у вези са меритумом жалби, заједно са електронским копијама истражних списа који се односе на предмет.

¹ Списак скраћеница и акронима садржаних у тексту дат је Прилогу.

15. Дана 29. октобра 2015. године, Комисија је затражила од УНМИК-а да потврди да ли се објављивање истражних списа који се тичу овог спојеног предмета може сматрати коначним.
16. Дана 4. новембра 2015. године, УНМИК је доставио свој одговор.
17. Дана 5. новембра 2015, УНМИК је доставио Комисији електронске копије додатних релевантних истражних докумената.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

18. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова убрзо након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
19. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, КФОР, СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
20. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестаници не-Албанаца на Косову“ (2001); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002–2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007. године; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhchr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

21. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага вратила се на Косово.
22. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
23. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се од маја 2015. године 1.653 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
24. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју Косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
25. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.

26. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 341 домаћег судије и тужиоца и 24 међународних. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999), констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у том тренутку „добро функционише“ и да је „одржив“.
27. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), били су одговорни за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава, којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. У оквиру Канцеларије СПГС-а³ основан је специјализовани Биро за притворена и нестала лица (БПНЛ), са надлежношћу да централизује информације које достављају цивилни службеници.
28. Дана 5. новембра 2001. године, УНМИК је потписао Заједнички документ УНМИК-а и СРЈ у коме се, између осталог, понавља његова обавеза решавања судбине несталих лица из свих заједница и признаје се да је програм ексхумације и идентификације само део активности везаних за нестала лица. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Све информације које је прикупио БПНЛ предате су КНЛСМ-у⁴. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
29. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након

³ Видети: Брејси В. *Суочавање са прошлошћу: Приступ проблему несталих лица на Косову заснован на форензици (Dealing with the Past: The forensic-led approach to the missing persons issue in Kosovo)* // *Politorbis* бр. 50 – 3, 2010, стр. 163.

⁴ Видети: *Ibid.*, стр. 165.

саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову. Међутим, УНМИК је задржао одређену одговорност у области међународне сарадње у погледу кривичних предмета.

30. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали Меморандум о разумевању о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу и нестанак г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића

31. Гђа Жаклина Мишљен је кћерка, гђа Плана Фолић је супруга, гђа Слађана Фолић је снаха, г. Саво Фолић и г. Жарко Фолић су синови, а гђа Слободанка Фолић је сестра г. Вељка Фолића. Гђа Видна Јеврић је супруга г. Милоша Јеврића.
32. Жалиоци допуњују једни друге у опису догађаја везаних за отмицу и нестанак г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића. Они наводе да је јуна 1999. године г. Вељко Фолић путовао из Београда у Пећ. У јутарњим часовима, 19. јуна 1999. године, г. Вељко Фолић је, заједно са г. Милошем Јеврићем, отишао из манастира Пећке патријаршије у возилу г. Милоша Јеврића према његовој кући у Пећи. Испред хотела „Метохија“ у центру Пећи, аутомобил су пресрели припадници ОВК, ова два мушкарца су истерана из возила, укрцана у камион и одведена у непознатом правцу. Од тада се не зна где се они налазе.
33. Рођаци г. Вељка Фолића обавестили су Комисију да су отмицу одмах пријавили КФОР-у, УНМИК-у, МКЦК-у, Црвеном крсту Југославије и Министарству унутрашњих послова Србије. Они такође тврде да су, датума који није назначен, поднели кривичну пријаву међународном тужиоцу (МЈТ) Округног јавног тужилаштва (ОЈТ) у Пећи. Међутим, они нису добили никакав одговор у вези са статусом истраге.
34. Гђа Видна Јеврић тврди да је одмах пријавила отмицу г. Јеврића команди КФОР-а у Пећи, МКЦК-у, „Комисији за нестала лица“ и „полицији“. Датума који није назначен, она је такође поднела кривичну пријаву МЈТ-у ОЈТ-а у Пећи. Међутим, није јој било познато да ли су релевантни надлежни органи предузели било какву радњу у погледу њених пријава.

35. Захтеви МКЦК-а за проналажење г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића остају отворени⁵. Име г. Вељка Фолића налази се на списку несталих лица који је МКЦК проследио УНМИК-у 12. октобра 2001. године, у погледу којих је МКЦК прикупио анте-мортем податке на територији уже Србије у периоду између 1. јула и 20. септембра 2001. године. Оба имена се такође налазе на МКЦК-овом „Списку особа несталих у вези са догађајима на Косову од јануара 1998.“, који је МКЦК доставио полицији УНМИК-а 29. јануара 2002. (ставке бр. 1008 и 1596) и у бази података у вези са несталим лицима, коју је саставио УНМИК-ов КНЈСМ⁶.
36. У релевантним пољима ставке у вези са г. Вељком Фолићем и г. Милошем Јеврићем, у бази података на мрежи коју води МКНЈ,⁷ стоји: „Прикупљено довољно референтних узорака“ и „Није пронађен подударни ДНК“.

С. Истрага

Достављање релевантних списа

37. У овом предмету, УНМИК је доставио Комисији копије докумената у вези са активностима које су спровели УНМИК-ов КНЈСМ и полиција УНМИК-а, који су се налазили на Косову. Дана 4. новембра 2015. године, УНМИК је Комисији потврдио да јој је проследио сва расположива истражна документа (видети § 16 изнад). Такође, 5. новембра 2015, УНМИК је Комисији доставио додатна документа (видети изнад, § 17).
38. Што се тиче објављивања података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК Комисији ставио на располагање истражне списе ради разматрања, уз обавезу чувања поверљивости података. Узимајући у обзир чињеницу да неки судски поступци и истраге у вези са догађајима везаним за овај предмет можда још увек трају, Комисија појашњава да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања целокупне доступне документације, у наредним пасусима дат је само веома кратак опис релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

Спис КНЈСМ-а и ЈНЈ-а

Документи у вези са г. Вељком Фолићем (предмети ЈНЈ-а бр. 2002-000372 и 0422/INV/04)

39. Овај део списка садржи МКЦК-ов недатиран Образац за идентификацију жртве у погледу г. Вељка Фолића, ручно попуњен, на српском језику, у коме су наведени подаци које је очигледно прикупио МКЦК, 2001. године (видети § 35 изнад). Поред његовог анте-мортем описа, у овом документу су наведени име и подаци за контакт гђе Слободанке Фолић и гђе Плане Фолић, у ужој Србији. У пољу означеном „Друге особе

⁵ Видети: МКЦК-ова база података на мрежи за обнављање породичних веза [електронски извор]: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 9. новембра 2015).

⁶ База података КНЈСМ-а је електронски извор који није отворен за јавност. Комисија ју је прегледала у вези са овим предметом 9. новембра 2015. године.

⁷ Видети: МКНЈ-ова база података на мрежи за упите о несталим лицима [електронски извор]: http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 9. новембра 2015).

које су нестале заједно са несталим лицем“ стоји: „нестао заједно са Милошем Јеврићем“. Поље тог документа „Папири о идентитету“ садржи, међу осталим документима, референцу на „ДОКУМЕНТА О РЕГИСТРАЦИЈИ ВОЗИЛА ВГ-493-341 (ИБИЦА СЕАТ)“. Припојени овом обрасцу су његова фотографија и неколико здравствених уверења.

40. Спис такође садржи ЈНЛ-ов Извештај о наставку случаја у погледу предмета бр. 2002-000372, који садржи две ставке које указују на уношење информација у базу података ЈНЛ-а, 15. односно 16. маја 2002. године.
41. У спису се такође налази штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, на једној страни, који је генерисан 20. маја 2004, у вези са случајем г. Вељка Фолића. Он носи референцу на предмет бр. 2002-000372; у његовом пољу „Модус“ наводи се: „НЛ [нестало лице] је киднаповано заједно са особом под именом Милош Јеврић“; то поље не садржи додатне информације.
42. Спис даље садржи ЈНЛ-ов Образац за идентификацију жртве, на енглеском, генерисан из базе података 21. маја 2004, са унакрсном референцом на предмет ЈНЛ-а бр. 2002-000372. У њему нема додатних информација у односу на горенаведени МКЦК-ов Образац за идентификацију жртве.
43. Спис садржи још један штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, на једној страни, који је генерисан 26. маја 2004. и у вези је са предметом г. Вељка Фолића, са референцом на предмете бр. 0422/ИНВ/04 и 2002-000372. У пољу означеном као „Сажетак захтева“ стоји: „Постоји недостатак информација у спису“; поље тог извода означено као „Истражне белешке“ је празно.
44. Спис такође садржи ЈНЛ-ов Анте-мортем извештај у вези са г. Вељком Фолићем и г. Милошем Јеврићем; он је започет 20. маја 2004. године, а завршен 27. маја 2004. године. У вези са г. Вељком Фолићем, извештај садржи његове личне податке, контакт податке његове супруге, г. Планае Фолић, и унакрсне референце на ЈНЛ-ов предмете бр. 0422/ИНВ/04 и 2002-000372. У вези са г. Милошем Јеврићем, извештај садржи његове личне податке, контакт податке његове кћерке, гђе Л. Ј, и унакрсне референце на ЈНЛ-ове предмете бр. 0421/ИНВ/04 и 2003-000113. У вези са њима обома, у овом Извештају, у погледу оба предмета наводи се следеће (текст и наглашавања задржани као у оригиналу):

„ПРИРОДА ИНФОРМАЦИЈА:

Пећ, 19. јуна 1999, НЛ отишла аутомобилом. Зауоставили су их припадници ОВК. Од тада више нису виђени. Нема додатних информација.

ДАЉА ИСТРАГА

Четвртак, 25. мај 2004:

Долепотписани је, заједно са [преводиоцем], контактирао [Ј. Ј.] и ФОЛИЋ Плану. Они су потврдили познато, нису могли да пруже додатне информације, осим података из возила НЛ1), које се такође води као нестало:

Опел Кадет Б, 1998, црвене боје
Таблице: [...]
Каросерија: [...]
Мотор: [...]

Нема очевидаца. Анте-мортем [подаци] прикупљени.

ЗАКЉУЧАК

Рођаци су дали [анте-мортем] податке и узорке крви у вези са оба НЛ. Због недостатка информација, предмет је остављен на чекању.

Допис ЦЈКИ-ју“.

45. Последњи документ у спису је меморандум, датиран на 27. мај 2004, који је ЈНЛ упутио ЦЈКИ-ју, са унакрсним референцама на предмете бр. 0421/INV/04 (г. Милош Јеврић) и 0422/INV/04 (г. Вељко Фолић), у коме стоји (текст и наглашавање задржани као у оригиналу):

„... шаљемо вам истражне папире у вези са истрагом Несталих лица, **ЈЕВРИЋ Милоша** и **ФОЛИЋ Вељка**, који су у ратни злочин укључени у својству жртава. Детаљне информације у приложеним папирима (горенаведни сви подаци о возилу)“

Документи у вези са г. Милошем Јеврићем (предмети ЈНЛ-а бр. 2003-000113 и 0421/INV/04)

46. Овај део списка садржи МКЦК-ов недатиран Образац за идентификацију жртве у погледу г. Милоша Јеврића, ручно попуњен, на српском језику, са унакрсном референцом на ЈНЛ-ов предмет бр. 2003-000113, у коме су наведени подаци које је очигледно прикупио МКЦК, 2001. године (видети § 35 изнад). Поред његовог анте-мортем описа, у овом документу су наведени име и подаци за контакт његове кћерке, гђе Ј. С, у ужој Србији. У пољу означеном „Друге особе које су нестале заједно са несталим лицем“ стоји: „Фолић Вељко. Њих двојица су напустила Пећку патријаршију како би обишли своје куће у Пећи. ОВК је зауставила њихов аутомобил; од тог тренутка се о њима ништа не зна“. Припојени овом обрасцу су његова фотографија и неколико здравствених уверења.
47. Иза овог обрасца налази се још један образац за идентификацију жртве, такође ручно попуњен, на енглеском, и у њему су предочене исте информације као у горенаведеном МКЦК-овом обрасцу.

48. Спис такође садржи ЈНЛ-ов Извештај о наставку случаја у погледу предмета бр. 2003-000113, и састоји се из једне ставке која указује на уношење информација у базу података ЈНЛ-а, 1. маја 2003. године.
49. У спису се даље налази штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, на једној страни, који је генерисан 20. маја 2004, у вези са случајем г. Милоша Јеврића. Он носи референцу на предмет бр. 2003-000113; У пољу тог извода „Модус“ наводи се: „НЛ и лице под именом Вељко Фолић ишли су ка Пећкој патријаршији како би видели своје куће које су се налазиле у Пећи. ОВК је пресрела њихов аутомобил и од тада нису више виђени“. Тај штампани извод не садржи додатне информације.
50. Спис даље садржи ЈНЛ-ов образац за идентификацију жртве, на енглеском, генерисан из базе података 21. маја 2004. године. У њему нема нових информација у односу на горенаведени МКЦК-ов Образац за идентификацију жртве.
51. Спис такође садржи још један штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, на једној страни, који је генерисан 26. маја 2004, са унакрсном референцом на ЈНЛ-ов предмет бр. 0421/INV/04. Поље „Детаљи о несталом лицу“ садржи име Милоша Јеврића и референцу на ЈНЛ-ов предмет бр. 2003-000113. У пољу тог извода „Сажетак захтева“ стоји: „У спису недостају информације“. Поље означено као „Истражне белешке“ је празно.
52. Следећи документи у овом делу списка су копије горенаведеног меморандума од 27. маја 2004. и ЈНЛ-ов Анте-мортем извештај (видети §§ 44–45).
53. Даље у спису се налази још један штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, генерисан 30. маја 2004. године. У њему су предочене исте информације као у оном од 20. маја 2004. (видети изнад, § 49), осим што се у пољу овог документа „Истражне белешке“ наводи: „Почетне информације гласе да је а/м жртва нестала 19. јуна 1999. док је путовала аутомобилом у области Пећи, у друштву Вељка ФОЛИЋА (ЈНЛ-ов спис 2002-000372). Истражитељ је контактирао породицу 27. маја 2004. године. Нема информација о локацији. Породица је описала аутомобил који је користио НЛ [следе подаци о возилу]. Прикупљени анте-мортем подаци и узорци крви“.

Документи у вези са обе жртве (предмет бр. 0445/INV/02)

54. Овај део ЈНЛ-овог списка садржи документ под називом Процена гробног места, датиран на 5. новембар 2002, са унакрсном референцом на ЈНЛ-ов спис бр. 0445/INV/02. У њему су детаљно описане радње које је предузела полиција УНМИК-а како би пронашла место за које се сумња да представља илегалну масовну гробницу на српском гробљу у селу Бело Поље, у близини Пећи, у периоду од 5. новембра 2002. до 4. фебруара 2003. године. У овом документу се наводи да је полиција УНМИК-а имала 4 сведока (укључујући једног анонимног), који су доставили неке податке, и истиче приближна локација масовне гробнице где су неки косовски Албанци закопали „лешеве у КФОР-овим врећама“. Сведоци су такође назначили да је (граматика и

наглашавање задржани као у оригиналу): „могуће да су Албанци, закопали 1999. године, шест особа киднапованих крајем јуна и под следећим именима:

- **Миливоје ЂУРИЧИЋ**
- **Милош ЈЕВРИЋ**
- **Радоња ПЕТРОВИЋ**
- **Бранко ГРУЈИЋ**
- **Милорад ГРУЈИЋ**
- **Једна особа под именом ФОЛИЋ** (...није се сећао имена)“

55. У пољу овог документа „ПРОВЕРА МКТЈ-ове БАЗЕ ПОДАТАКА“ стоји: „МКТЈ је проверио много локација након догађаја у ПЕЋИ. Ниједна провера није обављена у селу Бело Поље. Очигледно је да ова локација никада пре није проверена“.

56. У пољу „ПРОВЕРА БАЗЕ ПОДАТАКА СА ЈНЛ-овим СПИСИМА“ наводи се (граматика и наглашавање задржани као у оригиналу):

- **ЂУРИЧИЋ Миливоје** је забележен под бројем 2001-000246
- **ПЕТРОВИЋ Радоња** је забележен под бројем 2002-000475

...

ЈЕВРИЋ Милош није забележен као нестало лице у ЈНЛ-овој бази података. Међутим, особа под именом **ФОЛИЋ Вељко** киднапована је заједно са особом под презименом **ЈЕВРИЋ**, према ономе што се помиње у спису везаном за ову другу особу.

- **ФОЛИЋ Вељко** је забележен под бројем 2002-000372

Пронашао сам ЈНЛ-ов спис у погледу несталог лица под именом **ГРУЈИЋ Бранислав**. Изгледа да је [он] био стриц **ГРУЈИЋ Милорада** (није забележен у ЈНЛ-овој бази података).

- **ГРУЈИЋ Бранислав** је забележен под бројем 2002-000675

57. Према документу, очевици су потврдили локацију коју је идентификовао и фотографисао ЈНЛ. У пољу „ЗАКЉУЧАК“ наводи се да „постоји велика вероватноћа да показана локација... садржи нестале особе. Међутим, пре ексхумације мора да се изврши процена овог могућег гробног места“. Спис садржи нацрте, фотографије и мапе за идентификацију локације.

58. Следећи документ у овом делу списка је меморандум који је Канцеларија за везу полиције УНМИК-а у Београду упутила ЈНЛ-у у Приштини, датиран на 4. фебруар 2003. године. Он садржи сажетак информација које се односе на могућу масовну гробницу која је описана горе у тексту, а које је доставио службеник полиције УНМИК-а који је учествовао у тој активности, али је тај службеник касније распоређен у канцеларију у Београду.

59. Спис не садржи документа везана за стварну ексхумацију на тој локацији.

ЈИРЗ-ов спис (бр. 2005-00141)

60. Овај део списка садржи део публикације *Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову од 24. марта 1999. до 31. децембра 2000. године* (стр. 124–125) Фонда за хуманитарно право (ФХП), у чијим релевантним деловима стоји следеће (текст и наглашавања задржани као у оригиналу):

„**Фолић, Вељко** (М, 50), Црногорац из Ђаковице, возач аутобуске компаније Ласта; **Јеврић, Милош** (М, 59), Црногорац из Пећи (26, улица 1. Маја), власник сервиса за поправку аутомобила у истој улици – нестао 19. јуна 1999. у Пећи.

Дана 18. јуна, у вечерњим часовима, Фолић је дошао у Пећку патријаршију, одакле је планирао да настави пут до Ђаковице да би покупио своју супругу. У Патријаршији је срео свог зета и блиског пријатеља, Милоша Јеврића, са којим је разговарао како најбоље да дође до Ђаковице и изведе своју супругу из града. Сви Срби који су нашли уточиште у Патријаршији саветовали су га да не иде.

Између 10 и 11 часова преподне, 19. јуна, Фолић је, упркос саветима, заједно са Јеврићем отишао за Ђаковицу, у Јеврићевом аутомобилу марке Опел Кадет београдских таблица.

Јеврићев пријатељ рекао је КЉП-у да је срео Јеврића у једном кафићу поред реке Бистрице, недалеко од Пећи, тог дана око поднева. Сведок није поменуо Фолића по имену, али је рекао да је Јеврић био са неколико мушкараца које он није познавао. Два мушкарца и једна жена пришли су њиховом столу. Мушкарци су себе представили као стране репортере, а жену као свог преводиоца, и рекли су да желе да купе аутомобил. Јеврић им је рекао да је аутомеханичар и да може да им пронађе аутомобил који им је потребан. Сведок је напустио кафић када су они почели да причају о цени.

Извор: ФХП, изјава сведока“.⁸

61. У спису се такође налази недатиран документ под називом *Списак киднапованих Срба са Косова и Метохије*, са УНМИК-овим заглављем и ручно исписаним насловом „Одељење за ратне злочине Централне јединице за кривичну истрагу“, на предњој страни. Текст тог документа садржи имена свих Срба жртава отмица на Косову од 13. јуна до 23. новембра 1999, подељених по општини, граду или селу. Име г. Вељка Фолића се налази на том списку под бр. 331 (погрешно написано као Ролић), а име г. Милоша Јеврића је под бр. 348.

⁸ Електронска верзија исте публикације доступна је на веб-страници ФХП-а [електронски извор] – <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/02/KO-Abductions-and-disappearances-of-non-Albanians-in-Kosovo-1.pdf>, видети стр. 181 (прегледано 19. августа 2015).

62. У наставку списка налази се меморандум који је Централни информациони центар (ЦИЦ) полиције УНМИК-а упутио Помоћнику директора за истраге полиције УНМИК-а, датиран на 5. фебруар 2001, под насловом „Наводни илегални затвор“. У том документу се наводи да је ЦИЦ полиције УНМИК-а добио од српских власти „списак од приближно 120 илегалних затвора... који су српске [власти] упутиле регионалним штабовима са захтевом да истраже та места и достављају извештаје... седмично“. Затворе са списка су „наводно предводили припадници такозване ОВК. Српска делегација је на састанку тврдила да су у овим затворима Срби притварани и чак мучени“. У наставку документа се наводи (текст задржан као у оригиналу):

„Пошто се списак заправо заснива само на гласинама са стране српске делегације и није веома детаљан, задатак регионалних штабова, нарочито због чињенице да је њихов обим посла био огроман, у стварности није био изводљив, али су они дали све од себе и вратили се с неколико резултата истраге. Али, бивало је све очигледније да без више детаља о овим наводним затворима РШ нису више могли да се баве овом истрагом. Поред нејасног описа локација, српски представници... су често порицали да су истраживана права места.

Тако је... УНМИК одлучно затражио још детаљних информација о тим наводима. Срби нису превише сарађивали у погледу тих захтева, током неколико месеци. На крају су пристали на то да доставе УНМИК-у још детаља и конкретних информација.

Доставили су још детаљних информација о 2 затвора. Само да бисмо показали своју сарадњу и то да смо озбиљно заинтересовани за спровођење професионалне истраге по овом питању, представник ЦИЦ-а је почео да истражује једно од ових места. Али, и даље постоји проблем у вези са тим коме ће се доделити задатак да истражи ову ствар. Изгледа да нема сумње да то питање мора да буде један од будућих приоритета у раду полиције УНМИК-а, посебно због тога што је ово питање већ разматрано и на политичком нивоу, па се стога захтева хитно решење.

Да бисмо вам показали колико коштају ове озбиљне истраге, приложио сам примере две истраге (прилог 3 и 4)... Предмет наводног затвора у Нашецу... је затворен. У сарадњи са КФОР-ом, полицајци су чак испитали унутрашњост тог објекта и нису могли да пронађу никакве доказе о илегалном затвору.

У другом случају, у коме је почетне истраге обавио службеник ЦИЦ-а, у сарадњи са војником КФОР-а – наводни затвор у Дујцу – још увек смо на почетку истраге. Сумња се да је власник имања умешан у организовани криминал. Како би се употпунио овај случај, мора да се испланира претрага целе имовине и, из безбедносних разлога, подршка КФОР-а је од виталног значаја.

63. У овом меморандуму су такође наведене информације о радњама које су предузеле полиција УНМИК-а и КФОР у погледу два наводна затвора. Испитан је први затвор и није пронађено ништа значајно. У другом затвору, спроведене су само „почетне истраге које је обавио службеник ЦИЦ-а у сарадњи са војником КФОР-а [и они су] још

увек на почетку истраге. Сумња се да је власник имања умешан у организовани криминал. Како би се употпунио овај случај, мора да се испланира претрага целе имовине и, из безбедносних разлога, подршка КФОР-а је од виталног значаја“.

64. Уз овај меморандум припојен је превод списка под називом „ОВК затвори на територији АП Косово и Републике Албаније“. У њему је наведено 106 локација за које се сумња да су ОВК затвори на Косову и 5 таквих локација у Албанији. У ставци бр. 1 у делу који се односи на места за која се сумња да су затвори у Пећи стоји (граматика задржана као у оригиналу): „Логор у селу Бучане – општина Пећ, где је био главни штаб ОВК. Међу притвореним Србима били су Јеврић Милош, правник Ђуричић Миливоје (касније је елиминисан), таст команданта пећког ССП-а, Мила Мишљена, [г. Вељко Фолић] и остали“. Овај затвор није био један од горепоменута два затвора које су полиција УНМИК-а и КФОР истраживали или још увек истражују. У спису се не налази ниједан други приложени документ на који се упућује у меморандуму.
65. Спис даље садржи две недатиране кривичне пријаве, преведене на енглески, које су гђа Плана Фолић и гђа Видна Јеврић поднеле МЈТ-у у пећком ОЈТ-у. Обе пријаве скоро идентично описују околности отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, 19. јуна 1999, и потпуне податке за контакт особа које су пријавиле те инциденте; оба носе унакрсну референцу на ЈИРЗ-ов предмет бр. 2005-00141.
66. Обе кривичне пријаве такође садрже следећи текст (задржан оригинал):
- „једина информација коју смо добили била је од монаха из манастира Пећке патријаршије који су случајно пролазили поред хотела Метохија у пратњи јединице КФОР-а и тамо видели ауто Милоша Јеврића. Вељко је такође користио тај ауто. Они су користили тај аутомобил заједно како би напустили Патријаршију тог критичног дана. У том аутомобилу су били припадници ОВК. Породице обојице киднапованих одмах су обавестиле ГШ КФОР-а у Пећи, али припадници међународних снага нису предузели ниједну озбиљну радњу како би ослободили киднаповане особе. Интересантно је поменути да је до кривичног дела дошло испред ГШ-а међународних снага које су биле смештене у хотелу Метохија“.
- Оштећена страна уопште није могла да добије ниједну појединост о томе да ли је предузета икаква радња са циљем проналажења киднапованих особа и о починиоцима овог терористичког чина: Нису били доступни подаци о јединицама нити о командантима задуженим за одржавање закона и реда у општини Пећ. Те детаље је могао да добије једино орган задужен за кривично гоњење по овим кривичним делима, путем званичних канала... информације... су могле бити званично добијене на основу саслушања команданата који су били задужени за војне јединице у тренутку када је почињено ово кривично дело“.
67. Следећа два документа су штампани изводи из ЈИРЗ-ове базе података, у вези са предметом бр. 2005-00141, датирани на 13. јул и 6. октобар 2007. године; ту су

жалиоци гђа Плана Фолић и гђа Видна Јеврић, као и гђа Л. Ј, поменуте као „извештавајуће стране“. У пољима оба обрасца „Датум уписа“ и „Датум ажурирања“ стоји: „30. август 2005“. У овим документима није садржана ниједна нова информација о околностима отмице и нестанка жртава.

68. Такође, у спису се налази Извештај службеника, датиран на 18. август 2007. године, са референцом на предмет бр. 2005-00025. Службеник који је писао овај извештај водио је истрагу по ЈИРЗ-овом предмету бр. 2005-00025 („оригинал предмета“ како га је ЈИРЗ назвао), у вези са отмицом и каснијим нестанком г. Милорада Грујића (ЈИРЗ-ов предмет бр. 2005-00025) и г. Бранислава Грујића (уписан као засебни ЈИРЗ-ов предмет бр. 2005-00155), јуна 1999. у Пећи (видети ХРАП, предмет *Грујић*, бр. 287/09, мишљење од 19. марта 2015). У Извештају се даље упућује на ЈИРЗ-ов предмет бр. 2005-00046, у вези са отмицом која се догодила у приближно исто време у Пећи, и каснијим нестанком г. Миливоја Ђурића и г. Јована Савића и г. Р. П. (видети ХРАП, *Ђуричић и Савић*, бр. 104/09 и 159/09, мишљење од 24. јуна 2015), предмет г. Вељка Фолића и Милоша Јеврића (ЈИРЗ бр. 2005-00141, тренутни предмет пред Комисијом) и ЈИРЗ-ов предмет бр. 2005-00003, у вези с отмицом, која се догодила приближно у исто време у Пећи, и каснијим нестанком г. П. Л.
69. ЈИРЗ-ов истражитељ је закључио (граматика и наглашавање задржани као у оригиналу):

„чинио би се да су предмети **2005-00025** [*М. Грујић*], **2005-00155** [*Б. Грујић*] и **2005-00046** [*Савић, Ђуричић, Р. П.*] повезани, пошто су околности отмице и починиоци веома слични.

У вези са предметом број **2005-00003** [*П. Л.*], инцидент се догодио приближно у исто време кад и горенаведена три, али у различитим околностима, међутим, област у којој је дошло до тог догађаја била је под командом истог команданта области Пећи, Е. Ц. Није могуће пронаћи потпун спис за овај предмет, а детаљи доступни по питању околности веома су ограничени.

Догађај из предмета број **2005-00141** [*Фолић, Јеврић*, ова жалба] десио се истог дана кад и прва три, и у истој општини Пећ, ван Хотела Метохија, под истом командном структуром ОВК; међутим, место на коме је дошло до отмица није исто, наиме „стара болница (станица Беопетрола), и не помињу се никакви детаљи у вези са очевицима или траговима који би могли да омогуће наставак истражног процеса“.

70. Истражитељ је планирао већи број радњи које су обухватале испитивање једног преживелог сведока и три додатне парадне идентификације помоћу фотографија, са три очевица отмица г. Милорада Грујића, г. Бранислава Грујића и осталих.
71. У наставку списка се налази ЈИРЗ-ов Извештај о анализи случаја по предмету бр. 2005-00141, датиран на 6. октобар 2007. године. У њему су дате познате појединости у вези с отмицом г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, 19. јуна 1999. У пољу

„ПРЕПОРУКА/МИШЉЕЊЕ ИСТРАЖИТЕЉА“ стоји: „Овај случај одговара критеријумима ратног злочина. Стога, овај спис треба предати Јединици за антемортем истрагу судбине несталог лица и покушати са проналажењем сведока и/или осумњичених“.

72. У спису се даље налази ЈИРЗ-ов документ под називом „Списак имена“. У њему су укратко дате информације у вези с предметом бр. 2005-00025 (отмица г. Милорада Грујића), укључујући имена два осумњичена, Е. Ц. и А. Г, имена четири сведока и кратки преглед познатих детаља; он такође спаја ЈИРЗ-ов предмет бр. 2005-00025 са ЈИРЗ-овим предметима бр. 2005-00003, 2005-00046, 2005-00141 и 2005-00155. Документ се завршава следећим информацијама (текст задржан као у оригиналу):

„Захтев да се [МЈТ] додели предмету примљен је од [ОП-а] и спис је предат на преглед 1. октобра 2007. године.

Предмету је додељен [МЈТ] 13. новембра 2007. Он је затражио следеће истраге:

Обављање разговора са релевантним сведоцима и приказивање низа фотографија тим сведоцима

Покушај да се добије командни ланац ОВК за временски период када су се десиле отмице у области Пећи, где су жртве нестале

Службено путовање у Црну Гору ради узимања изјаве“.

73. У остатку истражног списка не постоје информације о извршавању затражених радњи.

74. Следећи документ у овом делу списка је документ под називом „ЈЕДИНИЦА за ратне злочине, Извештај о прегледу анализе случаја ОДЕЉЕЊА ЗА АНТЕМОРТЕМ ИСТРАГУ И ЕКСХУМАЦИЈУ“, датиран на 18. март 2008. Он носи унакрсну референцу на ЈНЛ-ове предмете бр. 0445/INV/02 и на референцу ексхумације бр. 2003-013 (шифра локације ексхумације FWJ-01). У пољу означеном „Тип истраге“ наводи се: „Антемортем–Постмортем“; у пољу означеном „Тип догађаја“ наводи се „Потенцијално гробно место“, локација је означена као „Бело Поље“. У пољу означеном као „Укупан број несталих особа“ (текст задржан као у оригиналу):

<u>ЈНЛ-ов спис бр.ИмеПрезимеНационалност</u>				
1.	2001-000246	Миливоје	ЂУРИЧИЋ	СРБИН
2.	2003-000113	Милош	ЈЕВРИЋ	
				СРБИН
3.	2002-000475	Р.	П.	СРБИН
4.	2002-000675	Бранислав	ГРУЈИЋ	СРБИН

75. Поље означено као „Осумњичени“ је празно. Тренутни статус предмета је „На чекању. Чекају се додатне информације“. У обрасцу се такође наводи да је ексхумација обављена 17. априла 2003, са негативним резултатима.

76. У пољозначеном „Примедбе службеника који је обавио преглед случаја“ наводи се (граматика задржана као у оригиналу):

„Фебруара 2000, Б. В. је, заједно са још 3 својих пријатеља, видела како неки људи копају на гробљу и закопавају тела у КФОР-овим врећама за посмртне остатке. Према наводу свештеника одговорног за гробље, на тој локацији је могло да се закопа 6 [несталих особа]. Дана 17. априла 2003, обављена је ексхумација, са негативним резултатима. Постоје два предмета у вези с тим: 0886/INV/04 [Ђуричић и Р. II; видети изнад, §§ 68–69] и 0421/INV/04“.

77. „Статус предмета који је предложио службеник који је вршио преглед“ је: „На чекању. Чекају се даље информације“. У пољу означеном као „Приоритет предмета“ стоји: „Низак“.

78. Иза овог документа налазе се два штампана извода из ЈНЛ-ове базе података, оба датирана на 18. март 2008. године. Први штампани извод је у вези са ЈНЛ-овим предметима бр. 0421/INV/04 (г. Милош Јеврић, са унакрсном референцом на предмет бр. 2003-000113). Други штампани извод се односи на ЈНЛ-ов предмет бр. 0886/INV/04 (Ђуричић и Р. II; видети изнад). У овим документима нису присутне нове информације.

79. Следећи документ у спису је један други „Извештај о прегледу анализе случаја ОДЕЉЕЊА ЗА АНТЕМОРТЕМ ИСТРАГУ И ЕКСХУМАЦИЈУ ЈЕДИНИЦЕ за ратне злочине“, датиран на 10. јул 2008. године. Овај извештај носи унакрсну референцу на ЈНЛ-ове предмете бр. 2002-000372 и 0422/INV/04, и ЈИРЗ-ов предмет бр. 2005-00141, у вези са г. Вељком Фолићем. У пољу означеном „Тип догађаја“ наводи се: „Нестало лице“, етничко порекло г. Вељка Фолића наведено је под „остало“; тренутни статус предмета је „На чекању. Чекају се додатне информације“. У пољу „Коментари службеника који је обавио преглед“ наводи се да је „НЛ нестало заједно са Милошем Јеврићем из Пећи. Аутомобил у коме су они путовали такође је отет. Нема додатних информација. Овај случај може да остане на чекању“. Статус предмета који је предложио службеник који је обавио преглед је „На чекању. Чекају се даље информације“. У пољу означеном „Приоритет предмета“ стоји: „Низак“.

80. Последњи документ у овом делу списа је један други, скоро идентичан „Извештај о прегледу анализе случаја ОДЕЉЕЊА ЗА АНТЕМОРТЕМ ИСТРАГУ И ЕКСХУМАЦИЈУ ЈЕДИНИЦЕ за ратне злочине“, такође датиран на 10. јул 2008. године. Он носи унакрсну референцу на ЈНЛ-ове предмете бр. 2003-000113 и 0421/INV/04, и ЈИРЗ-ов предмет бр. 2005-00141, у вези са г. Милошем Јеврићем. Остале информације су исте као у горенаведеном документу.

III. ЖАЛБЕ

81. Жалиоци се жале на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи отмицу и нестанак г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића. У том погледу, Комисија сматра да се

жалиоци позивају на кршење процедуралног аспекта члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).

82. Жалиоци се такође жале на душевну бол и патњу, које су наводно проузроковане њима и њиховим породицама овом ситуацијом. У том погледу, сматра се да се они ослањају на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

83. Пре него што започне разматрање меритума жалби, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.
84. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при првобитној процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.
85. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.
86. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде

да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више не спроводи извршну власт над косовским правосудним системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност ни за какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.

87. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 85). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
88. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над жалбама које се односе на наводна кршења људских права „до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147–149; ЕСЉП, *Кинар против Турске* [ВВ] бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

89. Жалиоци се жале, у суштини, на повреде права које се односе на изостанак адекватне кривичне истраге у вези са отмицом и нестанком г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића. Жалиоци такође наводе да нису били ваљано обавештени о томе да ли је истрага спроведена и какав је био исход.
90. У својим коментарима на меритум овог предмета, СПГС наводи на почетку да је УНМИК затражио од ЕУЛЕКС-а копије релевантних списа који су се претходно налазили код ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а и/или КНЈСМ-а, који су достављени ЕУЛЕКС-у након 2008. године. СПГС такође наводи да је УНМИК „био у обавези да ЕУЛЕКС-у преда све полицијске списе, без изузетка, сходно изјави председника Савета безбедности Уједињених нација од 26. новембра 2008. и споразумима склопљеним са ЕУЛЕКС-ом. Након што је предао све полицијске списе ЕУЛЕКС-у, УНМИК више није био задужен за чување полицијских записа на Косову, па тако, у

принципу, није могао да задржи копије класификованих и текућих полицијских истражних списа. Након што је испунио обавезу предавања свих полицијских записа ЕУЛЕКС-у, УНМИК сада може да тражи дозволу да прегледа те записе у циљу архивирања, у складу са конвенционалном праксом и споразумима направљеним са ЕУЛЕКС-ом. На основу сопствене разумне процене, укључујући све текуће оперативне захтеве, ЕУЛЕКС сме, или не сме, да само делимично обелодани такве истражне захтеве. УНМИК стога напомиње да пропуст предавања потпуног истражног списка ХРАП-у не може навести ХРАП да донесе неоспорну претпоставку да УНМИК није спровео прописну истрагу или да УНМИК није предао списе ЕУЛЕКС-у у потпуности и прецизно. Из тог разлога, УНМИК задржава своје право пружања додатних примедби у погледу овог случаја у било којој наредној фази уколико јој постану доступни додатни релевантни списи“.

91. Даље, СПГС прихвата да се може сматрати да је до нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића дошло под околностима опасним по живот. УНМИК не оспорава своју одговорност да истражи инциденте, сходно процедуралном делу члана 2 ЕКЉП. Међутим, СПГС наглашава да се „инцидент догодио неколико дана након усвајања Резолуције 1244 Савета Безбедности Уједињених нација (из 1999. године) и распоређивања УНМИК-а и КФОР-а, 11. јуна 1999, када је безбедносна ситуација на Косову била изузетно напета и постојао је висок ниво насиља на целом Косову, због оружаног сукоба који је тада трајао“.
92. СПГС наглашава да је „јуна 1999. године безбедносна ситуација на Косову након сукоба и даље била напета. КФОР је још увек радио на развоју снаге довољне за одржавање јавне безбедности, реда и мира и догодио се одређени број тешких кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“. Цитирајући извештај Генералног секретара УН-а упућен Савету безбедности Уједињених нација, јула 1999. године, СПГС описује ситуацију на следећи начин:

„Општа ситуација на Косову је била напета, али се стабилизује. ОВК се брзо вратио у све делове Косова, посебно у југозападни део, а велики број косовских Срба напустио је своје домове и отишао у Србију. Док је први талас одлазака косовских Срба био подстакнут бригаама за безбедност, а не стварним претњама, други талас одлазака био је последица растућег броја инцидената које су косовски Албанци починили против косовских Срба. Одласке су поготово подстакла убиства и отмице које су биле у центру пажње јавности, као и пљачке, подметнути пожари и присилна експропријација станова. Овај процес је сада успорен, али у градовима као што су Призрен и Пећ практично уопште нема косовских Срба, а градови Митровица и Ораховац су подељени дуж етничких линија.

Безбедносни проблем на Косову у великој мери је последица непостојања установа и органа задужених за ред и мир. Многи злочини и неправде не могу се ваљано кривично процесуирати. Криминалне банде, борећи се за контролу над оскудним ресурсима, већ искоришћавају ту празнину. Иако је КФОР

тренутно одговоран за одржавање јавне безбедности и грађанског реда и мира, његова могућност да се тиме бави ограничена је чињеницом да се он и даље налази у процесу развоја својих снага. Непостојање легитимних полицијских снага, како међународних тако и домаћих, дубоко се осећа, стога се решавању тог проблема мора приступити као приоритету“.

93. Према речима СПГС-а, „главна сврха такве истраге је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније измењеном и допуњеном Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.
94. У том погледу, СПГС наглашава да ова обавеза произилази из процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЈП-а у погледу спровођења ефикасне истраге, у случају када смрт настане под сумњивим околностима које се не приписују државним агентима. СПГС наводи да је процедурални елемент члана 2 у суштини двострук: (i) обавеза утврђивања судбине и/или локације несталог лица путем истраге; и (ii) обавеза спровођења истраге којом се може утврдити да ли је до смрти дошло незаконитим путем и која може довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица.
95. СПГС даље примећује да се, при одлучивању о пријавама сходно процедуралном делу члана 2 мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у чијем се ставу 70 наводи:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој послератној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса. Штавише, након дугог и суровог рата, Босна и Херцеговина је подвргнута поправци унутрашње структуре и политичког система. ... Било је потребно формирати нове институције, а постојеће реструктурирати. У послератном периоду могла је да се очекује невољност тадашњих зараћених страна да сарађују са новим институцијама, као што се види у овом предмету. Иако је тешко тачно одредити када се завршио овај процес, Суд сматра да је домаћи правни систем требало да буде у могућности да ефикасно реши нестанке и друга тешка кршења међународног хуманитарног права до 2005. године, након свеобухватне провере постављене полиције и правосуђа и успостављања Одсека за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине. Након што је све ово размотрено и пошто није било значајног периода неактивности домаћих власти по овом предмету након 2005. године, Суд је закључио да се,

с обзиром на тадашње околности прикупљања материјала, може сматрати да је домаћа кривична истрага спроведена у разумном року и експедитивно“.

96. Са становишта СПГС-а, УНМИК се суочио са ситуацијом на Косову од 1999. до 2008. године, која је веома слична оној у Босни и Херцеговини од 1995. до 2005 године.
97. СПГС даље тврди да је „током сукоба на Косову нестало на хиљаде људи. КНЛСМ је 2002. године проценио да је број несталих лица 5.602. До августа 2008. године, КНЛСМ је пријавио да је укупан број несталих 1.938 лица“. Многи људи који су нестали, отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
98. СПГС наводи да је јуна 2002. године УНМИК успоставио КНЛСМ који је био задужен да утврђује судбину несталих лица. Међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог ангажовања због посла који су претходно обављали актери независни од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини.
99. СПГС наставља с тим у вези: „Чак много озбиљнији од недостатка форензичких стандарда био је недостатак пажње поклоњене хуманитарном распореду идентификације тела и враћања посмртних остатака [...]. У усредсређеном напору да покажу да су злочини систематски и широко распрострањени, МКТЈ и његови волонтерски тимови извршили су обдукције што већег броја тела, при чему је идентификација вршена у недовољној мери или уопште није извршена. МКТЈ пријављује да је 1999. и 2000. године извршио ексхумације 4019 тела, а мање од половине тог броја је идентификовано; штавише, нека неидентификована тела ексхумирана 1999. године од стране волонтерских тимова поново су сахрањена на местима која су још увек непозната КНЛСМ-у“. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ полиције УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „*ex-officio*“, без икакве шире стратегије у погледу подизања оптужнице“. Услед тога, „прикупљен је велики број неструктурисаних информација“.
100. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље наводи да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЛСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаним у списима КНЛСМ-а“. СПГС даље напомиње да је стога „поступак оснивања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга

озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепено“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету *Палић*. СПГС даље напомиње да се овај поступак „ослањао на одређени број актера, а не само на УНМИК, на пример [МКНЛ], [МКЦК] и локалне организације за нестала лица“.

101. СПГС даље тврди да је професионална, добро обучена и добро опремљена полиција од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага и да таква полиција није постојала на Косову након сукоба. У том полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нов КПС, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које јој је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. Он се, у том погледу, осврће на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме је ситуација описана на следећи начин:

„Полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних иселјавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

102. СПГС наводи да је ЈИРЗ полиције УНМИК-а ангажовао међународну полицију УНМИК-а и припаднике домаћег КПС-а и усмерио се на кривичну истрагу случајева несталих лица. Њихове обавезе обухватале су проналажење илегалних гробова, идентификацију починилаца и прикупљање доказа везаних за злочине. Припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали су да се прилагоде спровођењу истрага на странијој територији и у странијој култури, са ограниченом подршком КПС-а, који је још увек био у развоју.

103. Он наглашава да, након сукоба, све домаће институције на Косову, укључујући институције за спровођење закона и институције за проналажење несталих лица, нису биле функционалне и да су морале бити успостављене од почетка. Такође, истражитељи су често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводима СПГС-а, сва поменута ограничења „спречила су институцију каква је полиција УНМИК-а“ да спроведе све истраге на начин који се

јавља, или који се бар очекује, у државама са боље успостављеним институцијама, у којима нема прилива предмета ове природе повезаних са ситуацијом након сукоба.

104. Што се тиче овог конкретног случаја, СПГС тврди да је УНМИК сазнао за нестанак г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића у неком тренутку маја 2002. и маја 2003. године, тим редоследом. Иако је полиција УНМИК-а контактирала њихове сроднике, они нису могли да добију никакве информације које би помогле у проналажењу несталих особа. Даље, према наводу СПГС-а, „истрага спроведена у раној фази кривичног дела игра кључну улогу у успешној истрази“. Међутим, према наводу СПГС-а, „[у] случају г. Фолића, његов нестанак је био пријављен УНМИК-у скоро три године након инцидента; а у случају г. Јеврића, његов нестанак је био пријављен УНМИК-у скоро четири године након инцидента. Стога би, услед протицања тако дугог временског периода од тренутка када је дошло до инцидента до времена када је тај инцидент пријављен, сведоци и докази били недоступни“. СПГС такође истиче да се „на основу расположивих докумената, не може закључити ван сваке разумне сумње да ли су г. Фолић и г. Јеврић још увек живи“.
105. У погледу истраге усмерене ка идентификацији и довођењу пред лице правде починилаца одговорних за нестанак г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, СПГС тврди да је „недостатак информација у овим случајевима проузроковао стварну препреку спровођењу било какве истраге од стране УНМИК-а“. Истрагом су једино могли да се повежу нестаници обе жртве и да се касније споје предмети, тако да је „оно што је полиција УНМИК-а истраживала у вези са проналажењем једне жртве било такође примењиво на проналажење друге жртве“.
106. Према наводу СПГС-а, „очигледно је да је полиција УНМИК-а покренула и спровела истрагу везану за проналажење г. Фолића и г. Јеврића; међутим, УНМИК је приметно у другим предметима који се тичу несталих лица да долази до неминовног обустављања полицијских истрага услед недостатка доказа уколико не постоји иступање сведока или се не открије никакав материјални доказ“.
107. Као труд полиције УНМИК-а који је посебно вредан хвале, СПГС описује радње „почетком 2003, [када] је полиција УНМИК-а открила неке трагове гробног места близу гробља у Пећи, где су г. Фолић и г. Јеврић наводно били сахрањени, заједно са још четири особе. Према информацијама наведеним у Извештају о прегледу анализе случаја, 18. марта 2008. године, из Одељења за анте-мортем истрагу и ексхумацију [ЈИРЗ-а], 17. априла 2003. године обављена је ексхумација, али са негативним резултатима“ (видети изнад, §§ 74–77).
108. С обзиром на све горенаведене тврдње, СПГС закључује да је „очигледно да је полиција УНМИК-а заиста спровела истражне кораке у складу са процедуралним захтевима члана 2, у циљу проналажења г. Фолића и г. Јеврића и извођења починилаца пред лице правде. Даље, у доступним списима ништа не указује на то да је полиција УНМИК-а поседовала било какве истражне трагове путем којих би могла да настави са истрагом и да успешно ухапси и кривично гони починиоце.“

109. Стога, према мишљењу СПГС-а, УНМИК није прекршио процедуралне захтеве из члана 2 ЕКЈП у вези са било којом жалбом у овом предмету.

110. Завршавајући са анализом УНМИК-овог поднеска, СПГС наводи да постоји могућност „постојања додатних и убедљивих информација, поред горепоменуте документације, [па] УНМИК задржава право давања додатних коментара у погледу овог случаја“. Међутим, до данас нису примљени додатни коментари.

3. Процена Комисије

111. Комисија сматра да се жалиоци позивају на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 ЕКЈП, у погледу тога да полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са отмицом и нестанком г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића.

a) Подношење релевантних списа

112. На захтеве Комисије, СПГС је доставио копије докумената везаних за истраге које су предмет ових жалби, које је УНМИК успео да добије. Приликом достављања ових списа Комисији, СПГС је нагласио да су ови списи можда непотпуни и додао да УНМИК може да достави додатне коментаре по том питању у некој од каснијих фаза (видети изнад, §§ 90 и 110).

113. Комисија напомиње објашњење СПГС-а у том погледу да је након потпуне предаје списа ЕУЛЕКС-у, ЕУЛЕКС имао пуну оперативну надлежност над даљим истражним радњама у вези са случајевима примљеним од УНМИК-а, и да је УНМИК сада морао да тражи дозволу од ЕУЛЕКС-а да приступи тој евиденцији „у циљу архивирања у складу са конвенционалном праксом и споразумима склопљеним са ЕУЛЕКС-ом“ и да је било на ЕУЛЕКС-у да достави, не достави, или делимично достави такве истражне записе (видети изнад, § 90). Међутим, СПГС није могао да потврди да ли је ЕУЛЕКС у ствари задржао неке истражне документе и, ако јесте, у погледу ког одређеног дела истражног списка. Комисија напомиње у том погледу да до данас од УНМИК-а нису примљени додатни коментари.

114. Комисија напомиње да јој је 4. новембра 2015. године УНМИК потврдио да више нису пронађени никакви списи па се тако достављање може сматрати завршеним. Међутим, 5. новембра 2015. године Комисија је од УНМИК-а примила додатна истражна документа по том питању, која су допуњавала претходно достављен спис (видети изнад, § 37). Комисија изражава забринутост поводом необјашњивог одлагања и чињенице да је постојао недостатак темељности када су јој предавани истражни списи.

115. Комисија даље напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да достави било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбе. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку

закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да достави информације које поседује без одговарајућег објашњења“ (видети ЕСЉП, *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда од 31. маја 2005, § 56).

116. Комисија такође напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак таквих истрага и могло би стога само по себи покренути питања сходно члану 2 (видети мишљење Саветодавне комисије за људска права [ХРАП] од 13. новембра 2014. године, § 62, предмет *Булатовић*, бр. 166/09).

117. Пошто Комисија није у позицији да сâма провери целокупност истражних списа које добије, она ће проценити меритум жалби на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда од 15. марта 2011, § 146).

b) *Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*

118. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права *Веласкез-Родригез* (видети предмет Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП), *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда од 29. јула 1988. године, Серија Ц бр. 4). КЉП је такође навео да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност личности), тумачено заједно са чланом 2 став 3 (право на ефикасан правни лек) МСГПП-а (видети КЉП, Општи коментар бр. 6, 30. април 1982. године, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004. године, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13; видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007. године, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992. године) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних, арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције о заштити свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.

119. Да би се бавила тврдњама жалилаца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Макен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998. године,

§ 105, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1998-I; видети такође ЕСЈП, *Јасински против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010. године, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009. године, § 191).

120. Европски суд за људска права је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 88, при § 136; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније* бр. 10865/09, 45886/07 и 32431/08, пресуда од 17. септембра 2014. године, § 317).
121. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне пријаве или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004. године, § 310; видети такође ЕСЈП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, § 210; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 321).
122. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 102, при § 191; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011. године, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти, или одговорна особа или особе, ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, § 212).
123. Суд истовремено сматра да не мора свака истрага нужно да буде успешна нити да доведе до закључка који се поклапа са описом догађаја који је дао подносилац тужбе; међутим, начелно би требало да истрага може да доведе до утврђивања чињеница случаја и, ако се испостави да су наводи тачни, до идентификације и, уколико је могуће, кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП, *Махмут Каја против Турске*, бр. 22535/93, пресуда од 28. марта 2000, § 124, ЕКЈП 2000-III; видети такође случај

ЕСЈП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, бр. 46477/99, пресуда од 14. марта 2002, § 71, ЕКЈП 2002-II).

124. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 119, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависе од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105). Истовремено, надлежни органи морају увек да учине озбиљан напор да открију шта се догодило и не треба да се ослањају на исхитрене или неосноване закључке како би затворили истрагу (видети ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012. године, § 183; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 120 при § 322).
125. У том контексту се подразумева услов ажурности и разумне експедитивности. Чак и у ситуацијама када можда постоје препреке или потешкоће које спречавају напредак истраге у одређеној ситуацији, брза реакција надлежних органа је од кључног значаја за одржавање поверења јавности у њих у погледу поштовања владавине права и за спречавање стварања слике о тајном учествовању у незаконитим радњама или њиховом толерисању (видети случај ЕСЈП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад, § 72; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 120, при § 323). Штавише, према мишљењу Суда, обавеза државе сходно члану 2 Конвенције неће бити испоштована уколико заштита коју пружају домаћи закони постоји само у теорији: изнад свега, она такође мора бити ефикасно спроведена у пракси, а то захтева брзо разматрање предмета, без непотребних одлагања (видети ЕСЈП [ВВ], *Шилих против Словеније*, бр. 71463/01, пресуда од 9. априла 2009, § 195; ЕСЈП, *Биржиковски против Пољске*, бр. 11562/05, пресуда од 27. јуна 2006, §§ 86 и 94–118).
126. Конкретно, у погледу особа које су нестале и касније пронађене мртве, што није случај у овом предмету, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док локација и судбина особе не буду познати, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 136 изнад, при § 46; у истом смислу случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 102, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012. године, §§ 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталог лица и генерално остаје обавеза да се објасне нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај ЕСЈП,

Палић против Босне и Херцеговине, наведен изнад, при § 46; у истом смислу случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 102, при § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 122 изнад, при § 64).

127. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети случај ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 121 изнад, при §§ 311-314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 121, при §§ 211-214 и предмете који се наводе у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011. године, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 120, при § 324).
128. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, чиме се задовољава право на истину, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри*, наведен у § 123 изнад, при § 191; ЕСЈП, *Ал-Наишири против Пољске*, бр. 28761/11, пресуда од 24. јула 2014. године, §§ 495-496). Органи Уједињених нација су такође уверени у значај права на истину. Према речима Генералног секретара Уједињених нација, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о повредама права и догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаним за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5; видети такође КЈП, *Шедко и Бондаренко против Белорусије*, Саопштење бр. 886/1999, разматрања од 3. априла 2003, § 10.2, СГПП/Ц/77/Д/886/1999; КЈП, *Меријам, Филипе, Аугусте и Томас Санкара против Буркине Фасо*, Саопштење бр. 1159/2003, разматрања од 8. марта 2006, § 10.2, СГПП/Ц/86/Д/1159/2003; Комитет УН-а за људска права, Резолуције 9/11 и 12/12: *Право на истину*, 24. септембар 2008. и 12. октобар 2009; Преамбула и члан 24 став 2 Конвенције о заштити свих људи од принудног нестанка, наведено у § 106 изнад; видети такође Извештај Специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода током борбе против тероризма, г. Бена Емерсона, *Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних функционера за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту државних анти-терористичких иницијатива*; документ УН-а А/КЈП/22/52, 1. март 2013, § 23-26).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

129. Комисија је свесна чињенице да је до отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића дошло убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову, током оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
130. СПГС, са своје стране не оспорава чињеницу да је УНМИК имао обавезу да истражи овај случај сходно члану 2 ЕКЉП (видети § 91 изнад). Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које припадају контексту Косова и распоређивању УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у обзир приликом процене тога да ли је ова истрага у складу са чланом 2 ЕКЉП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.
131. Комисија сматра да аргументи које је изнео СПГС покрећу два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
132. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011. године, § 44; *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, пресуда од 23. фебруара 2011. године, §§ 25; *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012. године, § 22).
133. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на ситуације након сукоба, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 122 изнад и ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује у „тешким безбедносним околностима, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 127, при § 164; видети такође ЕСЉП, *Гулеч против Турске*, пресуда од 27. јула 1998. године, § 81, Извештаји 1998-IV; ЕСЉП, *Ерги против Турске*, пресуда од 28. јула 1998. године, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 121, при §§ 85–90, 309–320 и 326–330; *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 121, при § 180 и 210;

ЕСЉП, *Канлибаш против Турске*, бр. 32444/96, пресуда од 8. децембра 2005. године, §§ 39–51).

134. Суд је признао да „када смрт [и нестанци] које треба истражити сходно члану 2 наступе у околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и конкретна ограничења могу принудно захтевати употребу мање ефикасних истражних мера или могу довести до одлагања истраге“ (ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног краљевства*, наведен изнад, при § 164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006. године, § 121). Ипак, Суд је сматрао да „обавеза сходно члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између много осталих примера, ЕСЉП, *Каја против Турске*, наведен изнад у § 119, при §§ 86–92; ЕСЉП, *Ерги против Турске*, наведен изнад, при §§ 82–85; ЕСЉП [ВВ], *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101–110, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, §§ 156–166; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 121, при §§ 215–224; ЕСЉП, *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007. године, §§ 158–165).
135. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 118, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, Саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанима и отмицама на Косову (видети КЉП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
136. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, довеле до тога да буде од кључног значаја да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје предмета међу различитим службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Р. Р. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда од 4. децембра 2012, §§ 28–32), као и да

размотри нарочиту рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсијан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011. године, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чирагов и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, пресуда од 14. децембра 2011. године, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када је Генерални секретар УН-а описао полицију и правосудни систем на Косову као системе који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ (видети § 26 изнад).

137. Као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогући или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 122, при § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, пресуда од 27. новембра 2007. године, § 62).
138. Међутим, Комисија сматра да у контексту најтежих злочина почињених против цивила, члан 2 налаже да надлежни органи предузму све истражне напоре како би утврдили чињенице и довели починиоце пред лице правде. Оваквим предметима се даје највећи приоритет.
139. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасних истрага *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЈП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, серија А бр. 145-Б). Комисија стога закључује да природа и степен јавног надзора у погледу тога да ли ефикасност истрага испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.
140. Комисија наглашава да је она већ обавила анализу ефикасности, из члана 2, бројних истрага које је спровео УНМИК у погледу убистава, отмица и нестанака везаних за сукоб на Косову. Комисија је идентификовала уобичајене недостатке у овим истрагама, као што су кашњења у погледу уписивања предмета и дуги периоди неактивности од почетка и у периоду под правном надлежношћу Комисије; пропуст да се предузму основни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге; недостатак усклађености међу различитим јединицама полиције УНМИК-а; недостатак редовних и значајних разматрања предмета; недостатак тужилачког надзора; пропуст да се члановима породица достави минимум неопходних информација о статусу истраге (упоредити са случајем ЕСЈП, *Аслаканова и остали против Русије*, наведен изнад у § 126, при § 123). Комисија такође бележи системске пропусте попут мањкавости система за постављање истражних приоритета и

изостанка ваљане предаје предмета између истражитеља и/или истражних јединица. У већини ових случајева, Комисија је установила да истраге нису биле ефикасне у смислу члана 2 и да пропусти УНМИК-а, који су се наставили током периода под надлежношћу Комисије, не могу бити оправдани у светлу потешкоћа са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије.

d) Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету

141. У погледу околности овог случаја, Комисија подсећа на чињеницу да су жртве у овом случају отете 19. јуна 1999. године, убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову, и да су касније нестале. Комисија такође напомиње тврдњу жалилаца да је отмица њихових рођака одмах пријављена КФОР-у, УНМИК-у и другим надлежним органима. Имена обе жртве налазе се на више спискова несталих лица и још увек су отворени захтеви за проналажење обе особе. Такође, МКЦК је, октобра 2001, полицији УНМИК-а доставио име г. Вељка Фолића као несталог лица (видети изнад, §§ 35–36); постојала је јасна информација да је он нестао заједно са г. Милошем Јеврићем (видети изнад, § 39). Тако, супротно тврдњи СПГС-а, Комисија сматра да је УНМИК сазнао за њихов нестанак 2001. године.
142. Истовремено, Комисија такође напомиње да је ЈНЛ покренуо појединачне истраге у погледу несталих жртава, конкретно у погледу г. Вељка Фолића, већ маја 2002. (видети изнад, § 40) и маја 2004. (видети изнад, § 43), а у погледу г. Милоша Јеврића – маја 2003. (видети изнад, § 48) и 2004. (видети изнад, § 51). Покушај ексхумације 2003. године (предмет бр. 0445/INV/02, видети изнад, §§ 54–57 и 74–77) додатно повезује ова два предмета са одређеним бројем осталих предмета.
143. Барем до јула 2005, ЈИРЗ је такође спровео спојену истрагу отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, у случају бр. 2005-00141 (видети изнад, §§ 65–67, 71) и очигледно га је додатно спојио са једним другим предметом, бр. 2005-00025 (видети изнад, §§ 68–70 и 72). Комисија, стога, такође неће одвајати ове предмете један од другог и сматраће их једном истрагом (видети ХРАП, Мирић и остали, бр. 68/09 и остали, мишљење од 10. септембра 2015, § 160).
144. Комисија даље напомиње да је, према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, целокупна извршна полицијска власт, укључујући кривичне истраге, у региону Пећи до јуна 2000. године била пренета са КФОР-а на полицију УНМИК-а. Стога, полиција УНМИК-а је имала обавезу да истражи њихову отмицу и нестанак; СПГС не оспорава ову обавезу (видети изнад, § 91).
145. Сврха ове истраге била је да се открије истина о околностима отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, да се утврди њихова судбина, пронађу починиоци и изведу пред надлежни суд утврђен законом. Да би се та сврха испунила, лица која су била одговорна за истрагу морала су да траже, прикупе и сачувају све неопходне доказе који су могли да доведу до идентификације починиоца/починилаца.

146. Комисија подсећа да би ефикасне истражне радње морале да се спроводе брзо и експедитивно, где би надлежни органи предузели све разумне кораке и испратили очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага такође мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери, као и да у разумној мери буде доступна породици жртве. Закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Штавише, истрага би требало да се повремено преиспита, како би се обезбедило да све доступне информације буду узете у разматрање. Пошто обавеза спровођења истраге није обавеза резултата већ средстава, при оцењивању њене ефикасности треба узети у обзир околности конкретног случаја и практичну реалност истражног рада (видети §§ 122 - 123 изнад).
147. Дакле, одговорност је била на УНМИК-у да обезбеди, *прво*, да се истрага спроводи експедитивно и ефикасно; *друго*, да се сав релевантан истражни материјал прописно предаје органу који преузима одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС); и, *треће*, да истражни списи могу да се траже и преузимају уколико дође до потребе за тим у било којој каснијој фази.
148. Пошто је узела у обзир тврдњу СПГС-а да би спис поднет Комисији могао бити непотпун, као и због недостатка свеобухватног објашњења у вези с тим (видети §§ 112–113), Комисија је забринута поводом чињенице да УНМИК не може да гарантује да је спис достављен Комисији потпун. У случају да није потпун, то би значило да је можда дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена никаква ваљана истрага; спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или да УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување.
149. Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно би указало на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству. Комисија даље сматра да ова чињеница посебно указује на то да је могуће да је дошло до општег пропуста да се испоштује обавеза прописне предаје и праћења истражног материјала.
150. Комисија такође напомиње да је било очигледних недостатака у спровођењу истраге отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, од њеног почетка. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 88 изнад), она је надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (видети ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 122, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 29 изнад).
151. Комисија се сада осврће на процену ове истраге у односу на први део процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЈП, у којем се утврђује судбина жртава.

152. Комисија има у виду да је код сваке истраге, а нарочито код истраге нестанка у околностима опасним по живот, почетна фаза од кључне важности и да она мора да испуни два главна циља: утврђивање правца истраге и обезбеђивање очувања и прикупљања доказа за евентуалан судски поступак (видети мишљење Комисије по сличном питању изражено у предмету *X*, бр. 326/09 и остали, мишљење од 6. јуна 2013, § 81; ХРАП, *Ибрај*, предмет бр. 14/09 и остали, мишљење од 6. августа 2014. године, § 142).
153. Као што је већ напоменуто изнад, године 2002. и 2003, полиција УНМИК-а покренула је појединачне истраге у погледу обе жртве; поред тога, ЈНЛ и ЈИРЗ су покренули спојену истрагу 2004. године. У спису се такође види да је МКЦК прикупио неопходне анте-мортем информације у погледу г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, као и довољан број доказа ради ДНК идентификације (видети §§ изнад, 39 и 46). С тим у вези, Комисија сматра да је прикупљање ДНК узорака само по себи од суштинског значаја, јер обезбеђује неопходан материјал за будућа компаративна истраживања и могућу идентификацију пронађених посмртних остатака (видети ХРАП, *Пејчиновић*, бр. 89/09, мишљење од 13. марта 2014. године, § 161).
154. Комисија напомиње неуспешан покушај ЈНЛ-а да пронађе посмртне остатке г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, 2003. године, као и недостатак напретка ка утврђивању њихове судбине. С обзиром на све горенаведено, Комисија је установила да, пошто УНМИК није успео да утврди локацију г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића или да позитивно идентификује њихове посмртне остатке, УНМИК није испунио своју обавезу утврђивања њихове судбине у оквиру првог дела процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЈП.
155. Комисија се зато сада осврће на истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а у циљу идентификације починилаца и довођења истих пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЈП, у погледу жртава у овом предмету.
156. Комисија напомиње да, као и у осталим случајевима нестанка који су се догодили у лето 1999. године, скоро да није могло бити сумње, од самог почетка, да су г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића одвели припадници ОВК. Конкретно, барем од фебруара 2001, полиција УНМИК-а је поседовала списак објеката за које се сумњало да представљају илегалне затворе које је предводила ОВК, у којима су „Срби били притварани и чак мучени“, и да су г. Вељко Фолић и г. Милош Јеврић поменути на том списку као особе које је ОВК очигледно затворила у једном таквом затвору у области Пећи (видети изнад §§ 62–64). Међутим, истражни спис не садржи никакву непосредну активност органа УНМИК-а, осим, вероватно, почетне процене информација; у њему нема назнака о напорима да се идентификује и испита та локација.
157. Ипак, Комисија напомиње да спис одражава неке заједничке напоре полиције УНМИК-а и КФОР-а да се претраже два од именованих објеката за које се сумња да

представљају затворе ОВК (видети изнад, § 62). Испитивање првог таквог објекта донело је негативне резултате, док је у погледу другог обављено једино почетно прикупљање обавештајних података, али из списка се не види како су ове прелиминарне информације реализоване у даљу активност. Иако су обавештајни подаци указивали на то да је власник тог места вероватно умешан у организовани криминал, што би иначе представљало додатне разлоге за брзо деловање, спис не одражава никакву каснију активност у том погледу. Даље, Комисија је забринута због чињенице да је сарадња полиције УНМИК-а са српским властима требало „само да покаже... сарадњу и то да је [полиција УНМИК-а била] озбиљно заинтересована за спровођење професионалне истраге по овом питању“ (видети изнад, § 62).

158. Комисија напомиње да је 2001. године, након пријема МКЦК-ових образаца за идентификацију жртве, полиција УНМИК-а поседовала информације о отмици и нестанку г. Вељка Фолића, као и г. Милоша Јеврића, пошто МКЦК-ови обрасци за идентификацију жртве у погледу обе жртве садрже јасне унакрсне референце један на други. У њима су такође садржана имена и подаци за контакт гђе Слободанке Фолић и гђе Плана Фолић у ужој Србији (видети изнад, §§ 39 и 46), као и податке за идентификацију возила у којима су путовали (која су такође нестала).
159. Комисија може прихватити да је, због тешке ситуације на терену на почетку своје мисије, полиција УНМИК-а била у могућности једино да правилно анализира добијене информације о отмици и нестанку г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића у неком каснијем тренутку. То може објаснити чињеницу што је истрага отмице г. Вељка Фолића покренута тек маја 2002. године. Међутим, Комисија није пронашла објашњење за чињеницу што је истрага у погледу г. Милоша Јеврића у ствари била покренута годину дана касније, маја 2003. године. Комисија са забринутошћу напомиње је СПГС-ово нетачно одбацивање овог кашњења довело до пропуста да се о томе саопштава до тог датума. Такође, није пронађено објашњење зашто је полиција УНМИК-а контактирала рођаке обе жртве тек маја 2004. (видети изнад, § 44).
160. Након што је полиција УНМИК-а примила информације о потенцијалном гробном месту лоцираном у близини Пећи, током 2002. године, контактирала је већи број сведока и очигледно са њима обавила разговоре. Као резултат те активности, идентификовано је место где постоји могућност да су непознате особе закопале посмртне остатке г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, г. Миливоја Ђуричића, г. Бранка Грујића, г. Милорада Грујића и Р. П., 1999. године (видети изнад, §§ 54–57). Након очигледног неуспешног покушаја ексхумације, 2003. године, који је веома штуро описан у спису (предмет бр. 0445/INV/02, видети изнад, § 74), рад на овим истрагама је изгледа потпуно стагнирао иако је у овим повезаним предметима било именованих сведока и осумњичених (Е. Ц. и А. Г.) (видети изнад, § 72).
161. Комисија напомиње да полиција УНМИК-а није предузела никакве друге основне истражне кораке. Спис поготово не садржи запис о полицијском увиђају на лицу места где су жртве наводно отете (хотел „Метохија“) како би се стекло боље разумевање околности наводне отмице; нису забележене изјаве жалилаца и сведока и изгледа да није обављен покушај проналажења несталог возила г. Вељка Фолића.

Један други очигледан след у истрази био би утврђивање командних структура јединица ОВК које су деловале у области Пећи у то време, и испитати тадашње команданте тих јединица. Таква активност би довела барем до идентификације места где су жртве и остали мушкарци, отети у сличним околностима и у приближно исто време, били притворени и испитивани. Такође је било могуће затражити од италијанског КФОР-а, који је функционисао из тог хотела, да достави њихову евиденцију у погледу могућих информација и активности у погледу овог инцидента, које су примљене или предузете јуна 1999. или након тога (видети ХРАП, *Пејчиновић*, бр. 89/09, мишљење од 13. марта 2014, § 176).

162. Комисија се слаже са СПГС-овом тврдњом да „истрага у раној фази кривичног дела игра кључну улогу у успешној истрази“ (видети изнад, § 104). Међутим, Комисија сматра да се, у ситуацији каква је у овом случају, кашњење у покретању истраге од стране полиције УНМИК-а и накнадни губитак потенцијалних доказа не може приписати жалиоцима.
163. У погледу периода под њеном правном надлежношћу, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да су након тог критичног датума настављени озбиљни пропусти који су постојали у почетној фази појединачних истрага и спојене истраге. Следствено томе, нису решени недостаци који су постојали до тог датума. Тако је, у складу са настављеном обавезом спровођења истраге (видети § 126 изнад), процена целокупне истраге доведена под период надлежности Комисије.
164. Комисија подсећа да су до јула 2005. године МЈТ-у ОЈТ-а у Пећи поднете барем две кривичне пријаве од стране рођака г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, и да је УНМИК-ов ОП са сигурношћу примио те пријаве (видети изнад, §§ 65–66). Обе пријаве описују околности њихове отмице, онако како су их навели неки монаси из Патријаршије у Пећи, који су видели аутомобил у коме су путовале обе жртве на дан отмице. Из списка се такође чини да су ове пријаве прослеђене ЈИРЗ-у, који је, на основу њих, 30. августа 2005. покренуо истрагу у погледу обе жртве (бр. предмета 2005-00141, видети изнад, § 67). Међутим, Комисија напомиње да спис не одражава никакву значајну активност полиције УНМИК-а након пријема пријава и уписа предмета бр. 2005-00141.
165. Августа 2007, ЈИРЗ-ов истражитељ додељен да води истрагу по предмету бр. 2005-00025 (*Грујић*), обавио је анализу расположивог предметног материјала и успео је да повеже отмице г. Милорада Грујића, г. Бранислава Грујића, г. Миливоја Ђуричића, г. Јована Савића и г. Р. П. са отмицом г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића (видети изнад, § 68). Комисија напомиње да су сви случајеви претходно били повезани током ЈНЛ-ове истраге места за који се сумњало да представља масовну гробницу (предмет бр. 0445/INV/02, видети изнад, § 54). Истражитељ је такође назначио име команданта ОВК, Е. Ц, који је у то време био задужен за области Пећи. На крају пријаве, истражитељ је предложио већи број радњи ради наставка ове истраге (видети изнад, § 70), али из списка се не види да су те радње спроведене.

166. Комисија такође напомиње у погледу ове пријаве, да је истражитељ ЈИРЗ-а погрешно изјавио у погледу предмета бр. 2005-00141 да „није споменут ниједан детаљ у вези са очевицима или траговима... ради наставка истраге“ (видети изнад, § 69), док се у кривичним пријавама које су поднеле гђа Плана Фолић и гђа Видна Јеврић јасно спомињу неки монаси из Пећке патријаршије у својству сведока (видети изнад, § 66).
167. Даље, из списка се види да је, 1. октобра 2007, поднет захтев УНМИК-овом ОП-у да се овај случај додели МЈТ-у, а да је 13. новембра 2007. тај захтев заправо био поднет МЈТ-у. Иако је МЈТ такође затражио од ЈИРЗ-а да предузме сличне радње (видети изнад, § 72), из списка се не види да је предузета икаква значајна истражна активност по било ком од предмета.
168. Пошто лица одговорна за злочин нису била идентификована, полиција УНМИК-а је имала обавезу да користи средства која су јој на располагању како би редовно пратила напредак истраге да би била сигурна да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестила сроднике о напретку истраге.
169. Комисија подсећа да су, како је изнад споменуто, ЈНЛ-ови предмети у вези са г. Вељком Фолићем (ЈНЛ-ов предмет бр. 2002-000372 и 0422/INV//04) и г. Милошем Јеврићем (ЈНЛ 2003-000113 и 0421/INV//04) били прегледани једном, маја 2004. године. ЈНЛ је обавио један други преглед, марта 2008, у погледу ексхумације у Пећи, која је обављена 2003. године (ЈНЛ-ов предмет бр. 0445/INV//02, видети изнад, §§ 74–76), али ни тада није предузета никаква радња.
170. Спојена истрага у погледу обе жртве (предмет бр. 2005-00141) прегледана је засебно, октобра 2007. (видети изнад, § 71) и очигледно још два пута, током разматрања ЈИРЗ-овог предмета бр. 2005-00025 (*Грујић*, видети изнад, § 164–165), августа и новембра 2007. године. Иако су у истрази отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића очигледно недостајале активности и прикупљени докази, у спису није забележена ниједна даља истражна радња. Стога, према мишљењу Комисије, преглед овог истражног списка није био адекватан.
171. Комисија подсећа на тврдње СПГС-а да „уколико сведоци не иступе са информацијама или се не открију физички докази, неминовно је да се одуговлачи са полицијским истрагама због недостатка доказа“ (видети § 106 изнад). У том погледу, Комисија напомиње, *прво*, да су информације од виталног значаја за сваку истрагу и, *друго*, да у почетној фази сваке истраге недостају барем неке информације. Проналажење неопходних информација и доказа како би се попуниле ове празнине представља главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да оправдају своју неактивност. У овом случају, међутим, чини се да су, уместо да активно трагају за доказима и траговима, органи УНМИК-а једноставно чекали да се додатне информације појаве саме од себе. У овој ситуацији, то је могло довести до губитка потенцијалних доказа (видети, нпр, ХРАП, *II. C*, бр. 48/09, мишљење од 31. октобра 2013. године, § 107; *Стевановић*, бр. 289/09, мишљење од 14. децембра 2014. године, § 111; *Јелић*, бр. 288/09, мишљење од 13. маја 2015. године, § 106).

172. Стога, према мишљењу Комисије, истражни органи УНМИК-а нису предузели све разумне кораке како би испратили очигледан след истраге и осигурали доказе у вези са отмицом и нестанком жртава.
173. Комисија је свесна чињенице да сви злочини не могу бити решени и да све истраге не могу довести до идентификације и успешног кривичног гоњења починилаца. У том погледу, Комисија се већ позвала на став Европског суда у погледу природе процедуралне обавезе сходно члану 2, која „није обавеза добијања резултата већ употребе средстава“. Суд јасно наводи да не постоји кршење члана 2 ако надлежни органи предузму све разумне кораке које могу да предузму како би се обезбедило да докази везани за инцидент и закључак истраге буду засновани на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената (видети изнад, §§ 122–123), чак и онда када није окривљен ниједан починилац (видети нпр, ЕСЉП, случај *Палић*, наведен изнад у § 122, при § 65 или ЕСЉП [ВВ], *Ђулијани и Гађио против Италије*, бр. 23458/02, пресуда од 24. марта 2011, §§ 301 и 326).
174. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекршена једноставно због тога што истрага не производи задовољавајући резултат. Ипак, таква истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност. Комисија сматра да, узимајући у обзир све околности из овог предмета, УНМИК није предузео све адекватне кораке како би идентификовао починиоце и извео их пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 122 изнад), као што то налаже члан 2 ЕКЉП.
175. Према речима самог СПГС-а (видети § 101 изнад), за полицију УНМИК-а било је од пресудног значаја да успостави ред и брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина. Комисија се слаже са СПГС-ом. Међутим, упркос разним информацијама које су у овом случају биле на располагању УНМИК-овим органима, није обављена разумна истрага. Према мишљењу Комисије, то показује да се ова обавеза не може испунити једноставним утврђивањем адекватног оквира, већ једино када он постане правилно усклађен систем који је у стању да спроведе адекватну и ефикасну истрагу у складу са чланом 2 ЕКЉП (видети нпр. ХРАП, случај *Стојковић*, бр. 87/09, мишљење од 14. децембра 2013, § 164). У овом случају, продужени пропуст ЈНЛ-а полиције УНМИК-а и ЈИРЗ-а да повежу предмете (до 2005. године) говори сам за себе.
176. Комисија је већ закључила да УНМИК-ови истражни органи нису учинили никакав значајан напор да на систематски и координисан начин истраже нестанак великог броја особа из села Муштуште и Дојнице, у региону Призрена, јуна 1999. године, која Комисији личи на операцију етничког чишћења (видети ХРАП, *Митић и остали*, бр. 63/09 и остали, мишљење од 14. марта 2014, § 172; и *Мирић и остали*, бр. 68/09 и остали, мишљење од 10. септембра 2015. године, § 204). У тим предметима, Комисија је напоменула да „полиција УНМИК-а није уложила никакав напор да испрати очигледан след истраге који би довео до групе ОВК која је контролисала [ту област] и

која је, према изјавама сведока, била одговорна за злочине против цивила који су живели у тој области (*ibid.*).

177. Комисија сматра да је ситуација слична у овом случају и да обухвата отмице већег броја становника српског порекла са Косова, до којих је дошло у сличним околностима и у приближно исто време у Пећи, јуна 1999, када се КФОР распоређивао у тој области која је била *de-facto* под контролом ОВК (видети такође ХРАП, *Пејчиновић*, наведен изнад, у § 153; *Грујућ*, бр. 287/09, наведен изнад, у § 68; *Ђуричић и Савић*, наведен изнад, у § 68). У том погледу, Комисија такође напомиње да полиција УНМИК-а није начинила никакав напор да испрати очигледан след истраге који би довео до команданта ОВК групе која је контролисала Пећ (Е. Ц.) и кога су сведоци окривили у вези са већим бројем сличних отмица (видети такође, у вези са масовном отмицом и нестанком, јула 1998, ХРАП, *Костић и остали*, 111/09 и остали, мишљење од 23. октобра 2015). Комисија је такође закључила у предмету који разматра да истражни органи УНМИК-а такође нису предузели никакав значајни напор да истраже отмицу г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића на систематски и координисан начин. Овај пропуст се наставио током периода који је предмет разматрања пошто изгледа да, до тог тренутка, полиција УНМИК-а није формирала систем којим би се успоставила ефикасна координација између различитих јединица.
178. Комисија поново наглашава да таква неактивност указује на одређену невољност полиције УНМИК-а да спроведе истраге када је било назнака о политички мотивисаном насиљу које је указивало на особе повезане са ОВК (видети случај *Јанковић*, бр. 249/09, мишљење ХРАП-а од 16. октобра 2014, § 108; ХРАП, *Николић и остали*, бр. 72/09, мишљење од 14. децембра 2014, § 203, ХРАП, *Мирић и остали*, наведен изнад у § 176, при § 207).
179. Очигледан недостатак непосредне и адекватне реакције УНМИК-а могао је да укаже починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или да нису били вољни, да истраже таква кривична дела. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније. Наравно, према мишљењу Комисије, оваква неактивност није помогла УНМИК-у да смири „страсти и тензије... које су биле изражене међу свим етничким групама, а које су се појачавале извештајима о несталим или убијеним особама“, као што је поменуто СПГС (видети § 101 горе у тексту).
180. На крају, што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси.
181. Међутим, у спису има назнака да је дошло до само једног контакта, наиме, телефонског разговора ЈНЛ-а са гђом Ј. Л. и гђом Планом Фолић, који је обављен марта 2004. (видети изнад, § 44). Иако је УНМИК очигледно знао где се оне налазе,

као и гђа Л. С, кћерка г. Милоша Јеврића, њихове изјаве никада нису забележене. Поред тога, у својим кривичним пријавама МЈТ-у, жалиоци гђа Плана Фолић и гђа Видна Јеврић изразиле су своје незадовољство у погледу доступности истрага породицама (видети § 66 изнад).

182. Према томе, Комисија закључује да УНМИК није омогућио жалиоцима и њиховим породицама да се укључе у истражни поступак у мери која је неопходна за очување њихових легитимних интереса. Комисија стога сматра да истрага уопште није била отворена за јавни надзор, како то налаже члан 2 ЕКЉП (видети, у супротном смислу, ЕСЉП [ВВ], *Мустафа Тунч и Фецире Тунч против Турске*, бр. 24014/05, пресуда од 14. априла 2015. године, §§ 210–216).

183. У светлу горе описаних мана и недостатака у истрази, Комисија сматра да случај г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, као и други случајеви убиства, отмица и нестанка који су претходно размотрени, заправо указује на образац површних и непродуктивних истрага које је полиција УНМИК-а спроводила у вези са убиствима и нестанцима на Косову (видети § 140 изнад; упоредити са КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 135, при § 11.4, и ЕСЉП, *Аслаканова и остали против Русије*, наведен изнад у § 126, § 123; ХРАП, *Булатовић*, бр. 275/09, пресуда од 22. априла 2015, §§ 85 и 101).

184. Комисија стога закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића. У складу с тим, постојало је кршење процедуралног аспекта члана 2 ЕКЉП.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

185. Комисија сматра да се жалиоци такође позивају на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, која проистиче из отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, као што је загарантовано чланом 3 ЕКЉП. У том погледу, сматра се да се они ослањају на члан 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

186. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 85–88 горе у тексту).

187. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Она наглашава да у погледу члана 3 „суштина такве повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице ‘нестао’, већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП [ВВ], *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, *ЕКЉП*, 1999-IV; ЕСЉП [ВВ], *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, *ЕКЉП*, 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 134, при

§ 139; ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 122, при § 74; ЕСЈП, *Алмату Израилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013. године, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЈП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).

188. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЈП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЈП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010. године, §§ 147–148).

2. Поднесци страна

189. Жалиоци наводе да су недостатак информација и неизвесност у погледу отмице и нестанка г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића, нарочито због пропуста УНМИК-а да их ваљано истражи, проузроковали душевну патњу њима и њиховим породицама.

190. Коментаришући овај део жалбе, СПГС прихвата да ситуације везане за сроднике несталих лица „могу покренути питања нечовечног и понижавајућег поступања супротног члану 3 ЕКЈП“, које лежи у реакцији и ставовима надлежних органа према ситуацији када им је предочена.

191. СПГС наглашава да жалиоци не износе тврдње о „икаквим лошим намерама особља УНМИК-а укљученог у овај случај, нити о ставу УНМИК-а који би доказивао игнорисање озбиљности случаја или емоција жалилаца и њихових породица проистеклих из нестанка [њихових сродника]“. СПГС такође наводи да ниједан од жалилаца није био сведок нестанка, нити се налазио у близини места на коме је до њих дошло.

192. У том контексту, СПГС наглашава да се „разумљива и очигледна душевна патња жалилаца, проистекла из нестанка и смрти њихових сродника не може приписати УНМИК-у, већ је последица природне патње проузроковане нестанком и смрћу блиских чланова породице“. Поред тога, патња Жаклине Мишљен, гђе Плана Фолић, гђе Слађане Фолић, г. Сава Фолића, гђе Слободанке Фолић, г. Жарка Фолића и гђе Видне Јеврић и њихових породица не „разликује се од емоционалне туге која се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“.

193. Стога, према мишљењу СПГС-а, УНМИК се у овом случају не може сматрати одговорним за кршење члана 3 ЕКЈП.

3. Процена Комисије

а) *Опита начела која се тичу обавезе сходно члану 3*

194. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (видети ЕСЉП, *Талат Тене против Турске*, бр. 31247/96, 21. децембар 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
195. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез-Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 118, при § 150).
196. Комисија примењује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.
197. КЉП је такође препознао нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, он је навео да нестаници представљају озбиљна кршења права сродника несталога лица, који пате услед дубоког душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Штавише, у својој одлуци од 15. јула 1994. године, у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, Саопштење бр. 449/1991, УН док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
198. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња [коју преживљава] члан породице добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009. године, § 159; ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 187, при § 94).

199. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: дужину самог нестанка и периода у којем није било информација о судбини нестале особе и истражи која је спроведена од стране органа; одлагање почетка кривичне истраге нестанка; недостатак икакве „значајне“ радње од стране органа, упркос чињеници да су им жалиоци приступили како би пријавили нестанак сродника и дали им информације које имају; недостатак могућег објашњења или информација о судбини њихових несталих сродника упркос личним или писаним упитима упућеним службеним органима (видети, између осталих, ЕСЈП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад, § 96; ЕСЈП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Још један фактор који утиче на закључак да је дошло до повреде члана 3 ЕКЈП је дуготрајан карактер психичке патње сродника жртве нестанка (ЕСЈП, *Салаков и Ислијасова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013, § 201).
200. КЈП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006. године, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001), тетке/тече, ујне/ујаке и стрине/стричеве (*Бенаниза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010. године, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007); *Башаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010. године, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „[б]ез жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (КЈП, случај *Амиров*, наведен § 135 изнад, при § 11.7).
201. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте нити на процедуралне

чинове; насупрот томе, по мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЉП, *Аџиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011. године, § 45).

202. У том погледу, став Европског суда је да би закључци сходно процедуралном проширењу члана 2 такође били директно релевантни при разматрању постојања повреде члана 3 (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 198, при § 109; ЕСЉП, *Гелајев против Русије*, наведен изнад у § 188, при § 147; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 134, при § 140).

203. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЉП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЉП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006. године, §§ 117-118; ЕСЉП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007. године, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која им је узрокована почињеним злочином.

204. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло, само по себи, изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЉП *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010. године, § 104; ЕСЉП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012. године, § 103).

б) Применљивост члана 3 на контекст Косова

205. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено изнад у тексту (видети §§ 129–139 изнад).

206. Комисија понавља да систем за спровођење закона који добро функционише треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 26 изнад).

207. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.

208. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

с) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

209. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЉП.

210. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалилаца и несталих сродника, с обзиром да су гђа Жаклина Мишљен кћерка, гђа Плана Фолић супруга, гђа Слађана Фолић снаха, г. Саво Фолић и г. Жарко Фолић синови и гђа Слободанка Фолић сестра г. Вељка Фолића. Гђа Видна Јерврић је супруга г. Милоша Јеврића.

211. Комисија подсећа на гореустановљени пропуст у вези са процедуралном обавезом сходно члану 2. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоца у целини.

212. Жалиоци тврде да их ниједан УНМИК-ов орган никада није контактирао у вези са истрагом везаном за отмицу и нестанак њихових сродника. У спису заиста не постоје документи који би указали на то да је икада дошло до таквог контакта, што СПГС и не оспорава. Поред тога, као што је горе наведено, у својој пријави МЈТ-у, при ОЈТ-у у Пећи, жалиоци, као и друга лица која су пријавила исте злочине, изразили су своје незадовољство потпуним изостанком информација од УНМИК-а о било каквој истрази у том погледу. Жалиоци су чак предложили мере МЈТ-у ради прикупљања доказа (видети изнад, § 66).

213. Као што је изнад наведено, органи УНМИК-а су контактирали једино једног од жалилаца, гђу Плану Фолић, и још једног члана породице, гђу Ј. Л, марта 2004, али њихове изјаве никада нису забележене (видети изнад, § 181). Комисија подсећа на свој горенаведени закључак, у вези са чланом 2 ЕКЉП, да УНМИК-ови органи нису омогућили свим жалиоцима у овом случају и њиховим породицама да се укључе у истражни поступак у мери која је неопходна за заштиту њихових легитимних интереса (видети § 182).

214. Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност жалилаца и њихових породица у вези са судбином њихових блиских сродника и статусом истраге.

215. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да су жалиоци и њихове породице трпели тешку патњу и бол током продуженог временског периода, чији је велики део обухваћен временском надлежношћу Комисије, због начина на који су се органи УНМИК-а бавили случајем и због немогућности да сазнају шта се десило са г. Вељком Фолићем и г. Милошем Јеврићем. Стога је очигледно, према мишљењу

Комисије, да је бол коју су трпели жалиоци и њихове породице, који су морали да живе у неизвесности у погледу судбине својих блиских сродника, морала да буде неподношљива.

216. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је својим поступцима УНМИК допринео болу и душевној патњи жалилаца и њихових породица, чиме је дошло до повреде члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

217. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.

218. Комисија напомиње да принудни нестанци, мучења, као и нечовечно и понижавајуће поступање представљају тешка кршења људских права која се морају истражити и судски обрађивати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. године до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за убиства, отмице и/или нестанке у околностима опасним по живот. Његов пропуст да то учини представља даље озбиљно кршење права жртвава и њихових сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

219. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достигну.

220. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 29 изнад), одговорност УНМИК-а у погледу спровођења правде на Косову завршила се 9. децембра 2008. године. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након једностраног проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.

221. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали*

против Молдавије и Русије, наведен изнад у § 194, при § 333; ЕСЈП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010. године, § 171; ЕСЈП [ВВ], *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012. године, § 109), мора тежити томе да, уз сва средства која су му доступна у односу на надлежне косовске органе, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмицу и нестанак г. Вељка Фолића и г. Милоша Јеврића и да ће могући починиоци бити изведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, укључујући и путем медија, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи горенаведене предмете, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини жалиоцима и њиховим породицама у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцима за моралну штету коју су претрпели због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које су жалиоци претрпели услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

1. **ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
2. **ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
3. **ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
 - a. **ТРАЖИ ОД НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. ВЕЉКА ФОЛИЋА И Г. МИЛОША ЈЕВРИЋА НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
 - b. **ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ, УКЉУЧУЈУЋИ ПУТЕМ МЕДИЈА, ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ГОРЕНАВЕДЕНИМ СЛУЧАЈЕВИМА, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦИМА И ЊИХОВИМ ПОРОДИЦАМА;**
 - c. **ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦИМА ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП.**
 - d. **ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
 - e. **ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
 - f. **ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник
Председавајући

Марек Новицки

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

БПНЛ	Биро за притворена и нестала лица
СГПП	Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ЦИЦ	Централни информациони центар полиције УНМИК-а
ОП	Одељење правде
ОЈТ	Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП	Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП	Европски суд за људска права
ЕУ	Европска унија
ЕУЛЕКС	Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ	Савезна Република Југославија
ФХП	Фонд за хуманитарно право
ХРАП	Саветодавна комисија за људска права
КЉП	Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП	Интерамерички суд за људска права
МКНЛ	Међународна комисија за нестала лица
МКЦК	Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ	Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
МЈТ	Међународни јавни тужилац
КФОР	Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК	Ослободилачка војска Косова (на албанском: <i>Ushtria Çlirimtare e Kosovës, УЏК</i>)
НЛ	Нестало лице
ЈНЛ	Јединица за нестала лица
НАТО	Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ	Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС	Организација за европску безбедност и сарадњу
СПГС	специјални представник генералног секретара
УН	Уједињене нације
УНХЦР	Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК	Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
ЈИРЗ	Јединица за истрагу ратних злочина